

Економіка та управління підприємствами

УДК 658.15:339.17

Бутова Тетяна Юріївна

*аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства
Київського національного торговельно-економічного університету*

Бутова Татьяна Юрьевна

*аспирант кафедры экономики и финансов предприятия
Киевского национального торгово-экономического университета*

Butova Tetiana

Post-Graduate Student of the Department of Economics and Business Finance

Kyiv National University of Trade and Economics

ORCID: 0000-0002-8876-2725

**ПАРАМЕТРИЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЕРІОДУ ФІНАНСОВОГО
УБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ
ПАРАМЕТРИЗАЦИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЕРИОДА
ФИНАНСОВОГО ОБЕЗОПАСИВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ
ТОРГОВЛИ**

**PARAMETERIZATION OF STRATEGIC PERIOD OF FINANCIAL
SECURITY OF A TRADE ENTERPRISE**

***Анотація.** У статті розглянуто стратегічну фінансову безпеку управлінським потенціалом фінансової захищеності підприємства, що має бути реалізований у майбутньому. Визначено перспективний, потенційний та вірогідний характер її реалізації, що відповідає головній меті фінансового забезпечення підприємства торгівлі для досягнення стійкого фінансування їх діяльності у стратегічній перспективі. Сформовано, що стратегічна фінансова безпека полягає у здатності підприємства вчасно і точно реагувати на майбутні виклики безпеці фінансового розвитку, які*

за своїми якісними характеристиками, інтенсивністю та силою впливу можуть суттєво відрізнятися від тих, з якими зіштовхувалось підприємство у минулому. На цій основі визначено, що характер досліджуваної безпеки вимагає параметризації стратегічного періоду, часового проміжку впродовж якого підприємство торгівлі забезпечить власну фінансову стабільність. Запропоновано алгоритм розрахунку тривалості стратегічного періоду, що ґрунтувався на виявленому числі зафіксованих фактів збитковості впродовж року. Результати дослідження, слугують не лише інформаційною базою розрахунку тривалості стратегічного періоду фінансової безпеки досліджуваних підприємств. Отримані дані дозволять визначати найбільш складні періоди у їх фінансовій діяльності; ідентифікувати підприємства з потенціалом стратегічної фінансової убезпеченості; виокремлювати підприємства з не виправдано ризиковою фінансовою діяльністю, що і призводить до їх збитковості.

Ключові слова: фінансова безпека, стратегічна фінансова безпека, стратегічний період, підприємства торгівлі.

Аннотація. В статті рассмотрено стратегическую финансовую безопасность управленческим потенциалом финансовой защищенности предприятия, что должен быть реализован в будущем. Определены перспективный, потенциальный и вероятный характер ее реализации, что должен соответствовать главной цели финансового обезопасивания предприятия торговли для достижения устойчивого финансирования их деятельности в стратегической перспективе. Сформулировано, что стратегическая финансовая безопасность заключается в способности предприятия своевременно и точно реагировать на будущие вызовы безопасности финансового развития, которые по своим качественным характеристикам, интенсивности и силе воздействия могут существенно

отличаться от тех, с которыми предприятие сталкивалось в прошлом. На этой основе определено, что характер исследуемой безопасности требует параметризации стратегического периода, временного промежутка в течение которого предприятие торговли обеспечит собственную финансовую стабильность. Предложен алгоритм расчета продолжительности стратегического периода, основанного на обнаруженном числе зафиксированных фактов убыточности в течение года. Результаты исследования, служат не только информационной базой расчета продолжительности стратегического периода финансовой безопасности исследуемых предприятий. Полученные данные позволят определять наиболее сложные периоды в финансовой деятельности предприятий; идентифицировать предприятия с потенциалом стратегической финансовой безопасности; выделять предприятия с неоправданно рискованной финансовой деятельностью, что и приводит к их убыточности.

Ключевые слова: *финансовая безопасность, стратегическая финансовая безопасность, стратегический период, предприятия торговли.*

Summary. *The article proposes to consider strategic financial security of management potential of financial security of a trade enterprise, which should be implemented in the future. The prospective, potential and probable nature of its implementation is determined, this corresponds the main goal of financial security of a trade enterprise in order to achieve sustainable financing of its activity in the strategic prospective. It is noted that strategic financial security is the ability of an enterprise to respond timely and accurately to future challenges of financial development security, which in their qualitative characteristics, intensity and power of influence may differ significantly from those encountered by an enterprise in the past. On this basis, it is determined that the nature of the*

security under study requires the parameterization of a strategic period during which the trade enterprise will ensure its own financial stability. An algorithm for calculating the duration of a strategic period, based on the detected number of fixed loss factors during the year, is proposed. The results of the study serve not only as an information base for calculating the duration of the strategic financial security period of the studied enterprises. The data obtained will allow us to determine the most difficult periods in their financial activities; identify businesses with strategic financial security potential; to distinguish enterprises with unjustified risky financial activities, which leads to their loss.

Key words: *financial security, strategic financial security, strategic period, trade enterprises.*

Постановка проблеми. Вивчення питання стратегічної фінансової безпеки, дозволив вважати її управлінським потенціалом фінансової захищеності підприємства, що має бути реалізованим у майбутньому. Основними ознаками стратегічної фінансової безпеки підприємства є перспективний, потенційний та вірогідний характер реалізації. Її суть полягає у здатності підприємства вчасно і точно реагувати на майбутні виклики безпеці фінансового розвитку, які за своїми якісними характеристиками, інтенсивністю та силою впливу можуть суттєво відрізнитись від тих, з якими зіштовхувалось підприємство у минулому.

Визначені ознаки стратегічної фінансової безпеки мають важливе теоретичне значення, але їх недостатньо для здійснення прикладного аналізу. Перспективний характер досліджуваної безпеки потребує часової конкретизації задля проведення необхідних розрахунків, диференційованих у часі. Мова іде про параметризацію стратегічного періоду, тобто часового проміжку, впродовж якого підприємство забезпечить фінансову стабільність в разі доведення факту його фінансової безпеки стратегічною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розробки та реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємств займалися такі вчені, як: Ареф'єв В.О. [1], Балацький Є.О.[2], Біломістна І.І. [3], Васильців Т.Г.[4], Орлик О.В.[5], Олексюк Т.В.[6], Орехов К.В.[7] та інші.

У праці Блакити Г.В. при визначенні сутності категорії «стратегія підприємства», розглядається як «...система скоординованих між собою напрямів його перспективного розвитку в умовах невизначеності, які підпорядковані визначеним довгостроковим цілям...» [8 , с. 19]. Так, у напрацюваннях вітчизняних і зарубіжних дослідників стратегічний характер об'єкта дослідження пов'язують з перспективністю його розвитку.

Таким чином, в науковій літературі відсутні напрацювання щодо визначення тривалості стратегічного періоду. Здебільшого науковці обмежуються зауваженнями стосовно того, що поняття стратегічності описує «...здатність об'єктів і суб'єктів ... протягом тривалого часу зберігати і (або) посилювати свої позиції на глобальних, мультинаціональних і локальних ринках...» [9, с. 58], хоча дане трактування заслуговує на увагу.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є параметризація стратегічного періоду, продовж якого підприємство торгівлі забезпечить свою фінансову стабільність у разі визнання його фінансової безпеки стратегічною.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з розуміння терміну «стратегічний» за ознаками довготривалий і надважливий, стратегічним період у діяльності підприємства слід вважати час, протягом якого є велика вірогідність виникнення обставини, які можуть вплинути на саме існування підприємства. Ідентифікувати ці події можна лише за

наслідковими ознаками, які відображають суттєву трансформації ринку діяльності досліджуваних підприємств.

Слід зазначити, що стратегічний період є диференційованою часовою характеристикою, яка залежить від чинників діяльності суб'єктів певного типу у визначеній сфері діяльності. Він не може бути персоніфікованим, але певний рівень групової детермінації вбачається доречним, оскільки окремі групи підприємств підпорядковуються дії відокремлених чинників, дія яких не завжди є всеосяжною.

В прикладній площині при спробі параметризації тривалості стратегічного періоду спершу необхідно визначити об'єкт, що є носієм «стратегічності». В першу чергу, мова іде про стратегічний період системи фінансової безпеки підприємства торгівлі. Знання її сутності дає підставу для усвідомлення ознак, за яких дана безпека, перестає діяти, а отже, з'являється можливість стверджувати, що життєвий цикл діючої системи фінансової безпеки добіг свого кінця.

Основними ознаками втрати фінансової безпеки підприємства є:

- неможливість фінансування розвитку за рахунок власних джерел;
- неплатоспроможність, що призвела до порушення виконання підприємством фінансових зобов'язань.

Обидві ознаки є наслідком незбалансованості доходів і витрат – системної або періодичної. Оскільки одна з ознак втрати безпеки – неплатоспроможність, часто буває несистемною, її слід розглядати як індикатив фінансової загрози. В разі ж тривалої неплатоспроможності, що призвела до дефолту підприємства, навряд чи можна говорити про втрату фінансової безпеки, оскільки мова іде вже про саме існування підприємства. Тому, в прикладному ракурсі головною ознакою втрати фінансової безпеки слугує неможливість підприємства фінансувати розвиток з власних джерел, що виявляється у збитковості його діяльності.

Отже, підприємство, яке здатне зберегти фінансову безпеку впродовж періоду, що перевищує середній для досліджуваних підприємств час, можна вважати стратегічно убезпеченим у фінансовій сфері діяльності.

Здійснений розрахунок тривалості стратегічного періоду для підприємств об'єднання ПрАТ «НОВА ЛІНІЯ» ґрунтувався на виявленому числі зафіксованих фактів збитковості щонайменше впродовж року, які було виявлено за доступний для аналізу 7-річний період. Логіка розрахунку полягала у визначенні середнього часу беззбиткової діяльності досліджуваних підприємств:

$$t_c = t_a \div (df \div n) = (t_a \times n) \div df, \text{ де}$$

t_c – тривалість стратегічного періоду, років;

t_a – тривалість аналітичного періоду, років;

df – число зафіксованих фактів річної збитковості досліджуваних підприємств впродовж аналітичного періоду;

n – число досліджуваних підприємств.

Логіка представленого алгоритму полягає в наступному:

– розраховується середнє значення числа зафіксованих фактів річної збитковості досліджуваних підприємств впродовж усього доступного аналітичного періоду – $(df \div n)$;

– визначається середнє значення часу (стратегічний період), впродовж якого фіксувалась збитковість підприємств за досліджуваний період – $t_a \div (df \div n)$.

Наведений розрахунок тривалості стратегічного періоду фінансової безпеки підприємств має локальний для досліджуваного об'єднання характер. При аналізі періоду стратегічної фінансової захищеності підприємств з більшою кількістю ознак диференціації за спеціалізацією, управлінським підпорядкуванням, обсягами діяльності тощо, необхідно враховувати якісні фактори, що обумовлюють настання втрати фінансової

безпеки за різних умов середовища. Визначати ж стратегічний період різнорідних підприємств буде не коректним з причини значної варіативності його тривалості для окремих груп підприємств.

Для розрахунку тривалості стратегічного періоду підприємств об'єднання ПрАТ «НОВА ЛІНІЯ» використані ретроспективні дані фактів їх річної збитковості за інформаційно-доступний період з 2012 по 2018 роки (таблиця 1).

Таблиця 1

Розрахунок тривалості стратегічного періоду ПрАТ «НОВА ЛІНІЯ»

Підприємства	Зафіксовані факти збитковості							Всього
	Роки							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
№2, м. Київ		+						1
№3, Київська обл., смт. Чабани		+						1
№4, м. Львів		+				+		2
№5, м. Дніпро	+	+						2
№6, м. Бориспіль								-
№7, м. Одеса,		+	+					2
№9, м. Луцьк		+						1
№10, м. Запоріжжя		+			+			2
№11, м. Ужгород		+						1
№12, м. Харків	+							1
№13 м. Кременчук			+					1
№14, м. Херсон	+	+			+			3
№16, м. Буча								-
№17, м. Одеса	+		+		+			3
Разом	4	9	3	-	3	1	-	20
Середнє значення по підприємствах	0,286	0,643	0,214	-	0,214	0,071	-	1,429
Стратегічний період, років		-	-	-	-	-	-	4,9

Джерело: складено автором на основі [10]

Визначена незначна тривалість стратегічного періоду – приблизно 5 років ($7 \div 1,429$), свідчить про високий рівень ризикованості фінансової діяльності досліджуваних підприємств, а отже, і значну вірогідність втрати набутої фінансової безпеки у порівняння з підприємствами, що знаходяться у більш сприятливому ринковому середовищі.

80% фактів річної збитковості досліджуваних підприємств, а саме 16, припадає на 3 роки (43 %) ретроспективи – 2012, 2013 і 2014 р. Впродовж інших 4 років аналітичного періоду було зафіксовано лише 4 факти збиткової роботи підприємств. Це свідчить про системний характер періодичності їх збитковості. А той факт, що модальною тривалістю беззбиткової роботи є п'ятирічний період – слугує ознакою обґрунтованості здійсненого вище розрахунку тривалості стратегічного періоду фінансової безпеки підприємств об'єднання ПрАТ «НОВА ЛІНІЯ».

З представлених 14 підприємств 2 були рентабельними впродовж усіх 7 років спостереження (№6, м. Бориспіль; №16, м. Буча). Ще 6 підприємств – (№2, м. Київ; №3, Київська обл., смт. Чабани; №5, м. Дніпро; №9, м. Луцьк; №11, м. Ужгород; №12, Харків – забезпечили рентабельну діяльність впродовж 5-6 років, починаючи з 2012-2013 років. Це дає підставу вважати, що перелічені підприємства потенційно стратегічно забезпеченими, але з різним рівнем надійності, що має визначатись характером ретроспективної динаміки основних показників їх фінансової безпеки.

Інші 6 підприємств поки не можна вважати стратегічно забезпеченими з огляду на відсутність періоду беззбиткової діяльності, що відповідає тривалості стратегічного періоду. Слід зазначити, що одне з них – №7, м. Одеса, може досягти бажаного стану за результатами роботи у 2018 році, якщо досягне беззбитковості у п'ятому поспіль році.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отримані результати, слугують не лише інформаційною базою розрахунку тривалості стратегічного періоду фінансової безпеки досліджуваних підприємств. Вони також дозволяють:

- визначити найбільш складні періоди у їх фінансовій діяльності;

– ідентифікувати підприємства з потенціалом стратегічної фінансової забезпеченості;

– виокремити підприємства з не виправдано ризиковою фінансовою діяльністю, що і призводить до їх збитковості.

Складним завданням вбачається, ознаки визнання стратегічної фінансової безпеки, що й стане предметом подальших наукових досліджень.

Література

1. Ареф'єв В.О. Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства як запорука його ефективного та стабільного функціонування // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 65-68
2. Балацький Є.О. Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємств: сучасні реалії // Ефективна економіка. 2015. № 8 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4237>
3. Біломістна І.І. Стратегія забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств України. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28928/26002>
4. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців та ін.; за ред. Т.Г. Васильціва. Львів : ЛКА, 2012. 386 с.
5. Орлик О.В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2015. № 19. Том 2. С. 222-232.
6. Олексюк Т.В. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування: теоретичний аспект // Глобальні та

- національні проблеми економіки. 2015. Вип. 7. С. 438-442. URL:
<http://global-national.in.ua/archive/7-2015/95.pdf>
7. Orekhova K.V. The process for forming a financial security strategy of an enterprise // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2014. № 17. Т. 2. С. 158-172.
 8. Блакита Г.В. Фінансова стратегія торговельних підприємств: методологічні та прикладні аспекти : монографія. Київ : КНТЕУ, 2010. 244 с.
 9. Управление стратегической конкурентоспособностью промышленного предприятия на основе развития его потенциала / В.Е. Рохчин и др.; под ред. А.Е. Карлика. Санкт-Петербург: СПбГУЭФ, 2012. 262 с.
 10. Річна фінансова звітність ПрАТ «НОВА ЛІНІЯ». URL:
<https://smida.gov.ua/db/participant/30728887> (дата звернення 10.12.2019)

References

1. Aref'jev V.O. (2010) Strateghija zabezpechennja finansovoji bezpeky pidpryjemstva jak zaporuka jogho efektyvnogho ta stabiljnogho funkcionuvannja [Strategy for ensuring the financial security of the enterprise as a guarantee of its effective and stable functioning] // The bulletin of transport and industry economics, no. 29, pp. 65-68
2. Balacjkyj Je. O. (2015) Strateghija zabezpechennja finansovoji bezpeky pidpryjemstv: suchasni realiji [The strategy of ensuring the financial security of enterprises: current realities] // Efektyvna ekonomika [Electronic scientific journal Efektyvna ekonomika] (electronic journal), no.8. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4237> (accessed January 12, 2020)
3. Bilomistna I.I. Strateghija zabezpechennja finansovoji bezpeky promyslovykh pidpryjemstv Ukrainy [Strategy of financial security of

- industrial enterprises of Ukraine]. Retrieved from: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28928/26002> (accessed November 25, 2019)
4. Vasylyciv T. Gh. (2012) Finansovo-ekonomichna bezpeka pidprijemstv Ukrajinjy: strateghija ta mekhanizmy zabezpechennja [Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms for ensuring]. Ljviv: LKA. (in Ukrainian).
 5. Orlyk O. V. (2015), Mekhanizm upravlinnja finansovo-ekonomichnoju bezpekoju pidprijemstva ta jogho osnovni skladovi [The mechanism of financial and economic security management of an enterprise and its main components] // Financial and credit activity: problems of theory and practice, Vol. 2, no. 19, pp. 222-232
 6. Oleksjuk T.V. (2015) Strateghija upravlinnja finansovoju bezpekoju pidprijemstv mashynobuduvannja: teoretychnyj aspekt [Strategy of financial security management of mechanical engineering enterprises: theoretical aspect] // Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky. [Global and national problems of economy] (electronic journal), no. 7, pp. 438-442. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/95.pdf> (accessed October 17, 2019)
 7. Orekhova K.V. (2014) The process for forming a financial security strategy of an enterprise // Financial and credit activity: problems of theory and practice, Vol. 2, no. 17, pp. 158-172.
 8. Blakytja Gh.V. (2010) Finansova strateghija torghoveljnykh pidprijemstv: metodologichni ta prykladni aspekty [Financial strategy of trading enterprises: methodological and applied aspects]. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics. (in Ukrainian).
 9. Rokhchin V. E. (2012) Upravlenie strategicheskoy konkurentosposobnost'yu promyshlennogo predpriyatiya na osnove

razvitiya ego potentsiala [Management of strategic competitiveness of an industrial enterprise]. St. Petersburg: SPbGUEF. (in Russian).

10. Richna finansova zvitnistj PrAT «NOVA LINIJa». Retrieved from: <https://smida.gov.ua/db/participant/30728887> (accessed December 10, 2019)